

3. Τζ. Λόντον, Μ. Ήντεν

Ταλαντευόταν ανάμεσα στην ελεύθερη Βιβλιοθήκη του Μπάρκλυ και στο Όκλαντ, και αποφάσισε να πάει στη δεύτερη, γιατί η Ρουθ έμενε στο Όκλαντ. Ποιος ξέρει καμιά φορά; Μια βιβλιοθήκη είναι το πιο πιθανό μέρος για κείνη κι ίσως την έβρισκε εκεί. Δε γνώριζε τον τρόπο που λειτουργεί μια βιβλιοθήκη, ούτε την ταξινόμηση, και περιπλανιόταν σε ατέλειωτες σειρές με μυθιστορήματα, ώσπου μια λεπτοκαμωμένη κοπέλα, που έμοιαζε με Γαλλίδα, και ήταν φαίνεται υπάλληλος εκεί, του είπε ότι το τμήμα που ζητούσε βρισκόταν απάνω. Δεν ήξερε και πολλά πράγματα για να ρωτήσει τον άνθρωπο που καθόταν στο γραφείο. Και άρχισε την περιπλάνησή του στο τμήμα φιλοσοφίας. Είχε ακούσει για βιβλίο φιλοσοφικό, μα δε φανταζόταν ότι είχαν γραφτεί τόσο πολλά γι' αυτή. Τα ψηλά, παραφορτωμένα ράφια με τους μεγάλους τόμους, τον ταπείνωναν, αλλά και τον ερέθιζαν μαζί. Εδώ υπήρχε δουλειά για το δυνατό του μυαλό. Βρήκε βιβλία τριγωνομετρίας στο τμήμα των μαθηματικών, τα ξεφύλλιζε κοιτάζοντας τα ακαταλαβίστικα σχήματα και αριθμούς. Ήξερε να διαβάζει αγγλικά, μα εδώ έβλεπε μια εχθρική γλώσσα. Ο Νόρμαν και ο Άρθουρ γνώριζαν αυτή τη γλώσσα. Τους είχε ακούσει να τη μιλάνε. Κι ήταν αδέρφια της αυτοί. Άφησε αυτό το τμήμα, απελπισμένος. Τα βιβλία απ' όλες γύρω τις μεριές, φαίνονταν να τον πιέζουν και να τον λιώνουν. Ποτέ δεν είχε ονειρευτεί ότι το απόθεμα της ανθρώπινης γνώσης, ήταν τόσο μεγάλο. Τρομοκρατήθηκε. Πώς θα μπορούσε το μυαλό του, να κυριαρχήσει πάνω σε όλ' αυτά; Αργότερα, θυμήθηκε ότι υπήρχαν άλλοι άνθρωποι που είχαν κυριαρχήσει πάνω σ' αυτά. Και έκανε όρκο μεγάλο. Ορκίστηκε με πάθος, από μέσα του, ότι το μυαλό του θα μπορούσε να κάνει ό,τι είχε κάνει το δικό τους.

Κι έτσι περιπλανιόταν, πότε καταπιεσμένος και πότε κεφάτος, και κοίταζε τα ράφια, τα φορτωμένα με σοφία. Σε ένα τμήμα με διάφορα, έπεσε πάνω σε μια «Επιτομή» του Norrie. Το ξεφύλλισε με σεβασμό. Κατά κάποιο τρόπο, μιλούσε τη δικιά του γλώσσα. Κι αυτός, και το βιβλίο είχαν σχέση με τη θάλασσα. Ύστερα βρήκε έναν Μπόουντις και βιβλία του Λήην και του Μάρσαλ. Ναι, θα μάθαινε για τη ναυσιπλοία. Θα παρατούσε το πιτό, θα δούλευε σκληρά και θα γινόταν καπετάνιος. Εκείνη τη στιγμή, η Ρουθ βρισκόταν πολύ κοντά του. Σαν καπετάνιος, μπορούσε να την παντρευτεί (αν εκείνη τον ήθελε). Κι αν δεν τον ήθελε, εντάξει, θα

ζούσε μια καλή ζωή ανάμεσα σε ανθρώπους, εξαιτίας Της, και οπωσδήποτε θα πατατούσε το πιοτό. Ύστερα θυμήθηκε τους ασφαλιστές και τους ιδιοκτήτες, τα δύο αφεντικά που ο καπετάνιος πρέπει να υπηρετεί και που ο καθένας απ' αυτούς, μπορούσε να τον τσακίσει. Και θυμήθηκε ακόμα, ότι τα συμφέροντά τους ήταν διμετρικά αντίθετα. Έριξε γύρω στην αίθουσα τη ματιά του και τη χαμήλωσε, στη θέα των δέκα χιλιάδων βιβλίων. Όχι. Όχι πια θάλασσα για κείνον. Υπήρχε δύναμη σε όλο αυτό τον πλούτο των βιβλίων κι αν ήταν να κάνει μεγάλα πράγματα, έπρεπε να τα πετύχει στη στεριά. Κι ύστερα, δεν επέτρεπαν στους καπεταναίους να παίρνουν μαζί τους στη θάλασσα, τις γυναίκες τους.

Ήρθε το μεσημέρι, ήρθε και το απόγεμα. Ξέχασε να φάει και έφαχνε για βιβλία καλής συμπεριφοράς. Γιατί, εκτός από την καριέρα, το μυαλό του ήταν προσκολλημένο σε ένα απλό και πολύ συγκεκριμένο πρόβλημα. Όταν συναντήσεις μια νεαρή κυρία και σε προσκαλέσει, πόσο γρήγορα μπορείς να ανταποκριθείς; αυτό το ρώτημα έβαζε στον εαυτό του. Μα όταν βρήκε το σωστό ράφι, μάταια έφαχνε για την απάντηση. Ήταν τρομοκρατημένος με το τεράστιο οικοδόμημα της ετικέτας, και χανόταν στους λαβύρινθους της ανταλλαγής των επισκεπτηρίων ανάμεσα στα πρόσωπα της καλής κοινωνίας. Παράτησε το ψάξιμο. Δεν είχε βρει αυτό που ήθελε, αν και διαπίστωσε ότι θα έπαινε όλο το χρόνο ενός ανθρώπου για να είναι ευγενικός, και ότι θα έπρεπε να ζήσει σε μια προκαταρκτική ζωή όπου θα μάθαινε πώς να είναι ευγενής.

- Βρήκατε αυτό που θέλατε; τον ρώτησε εκείνος που καθόταν στο γραφείο, την ώρα που έφευγε.
- Ναι, κύριε, αποκρίθηκε. Έχετε μια σπουδαία βιβλιοθήκη.
Ο βιβλιοθηκάριος κούνησε το κεφάλι.
- Θα χαρούμε αν σας βλέπουμε συχνά,. Είστε ναυτικός;
- Ναι, κύριε, αποκρίθηκε. Και θα ξανάρθω.
«Πώς το ήξερε αυτό; Άλλο τούτο πάλι» αναρωτήθηκε όταν κατέβαινε τις σκάλες.

Το πρώτο τετράγωνο του δρόμου το περπάτησε με το κορμί όρθιο, πράγμα που έκανε αδέξιο το περπάτημα, ώσπου ξεχάστηκε στις σκέψεις του, και το κουνιστό βήμα του, ξαναγύρισε με ευχαρίστηση.

[...] Της είπε τι έφτιαχνε, καθώς και το σχέδιό του να γράφει βιοποριστικά και να συνεχίζει τις σπουδές του. Απογοητεύτηκε όμως, όταν εκείνη δε συμφώνησε μαζί του. Δεν είχε μεγάλη ιδέα για το σχέδιό του.

- Βλέπεις, του είπε με ειλικρίνεια, το γράψιμο πρέπει να είναι επάγγελμα, όπως όλα. Όχι πως ξέρω κάτι πάνω σ' αυτό, βέβαια. Είναι η απλή λογική. Δε θα μπορούσες να ελπίζεις ότι θα γίνεις σιδεράς, αν δεν μαθήτευες τρία χρόνια ή μήπως πέντε; Και επειδή οι συγγραφείς πληρώνονται καλύτερα από τους σιδεράδες, υπάρχουν πολλοί που θέλουν να γράψουν, που ... προσπαθούν να γράψουν...
- Τότε λοιπόν, μήπως δεν είμαι ιδιαίτερα προικισμένος για να γράψω; ρώτησε και μέσα του χαιρόταν για τη γλώσσα που χρησιμοποίησε, ενώ η γρήγορη φαντασία του έριχνε όλη τη σκηνή και την ατμόσφαιρα πάνω σε μια τεράστια οθόνη, μαζί με χίλιες άλλες σκηνές από τη ζωή του –σκηνές που ήταν σκληρές και άγριες, χοντροκομμένες και κτηνώδεις.

Ολόκληρο το συνθετικό αυτό όραμα κατορθώθηκε με ταχύτητα φωτός, χωρίς να δημιουργήσει καμιά διακοπή στη συζήτηση, ή στον ήρεμο διαλογισμό του. Στην οθόνη της φαντασίας του έβλεπε τον εαυτό του και τούτο το γλυκό και όμορφο κορίτσι, πρόσωπο με πρόσωπο, να κουβεντιάζουν σε καλή αγγλική γλώσσα, μέσα σ' ένα δωμάτιο με βιβλία και ζωγραφική και κουλτουριάρικη ατμόσφαιρα. Και όλ' αυτά να φωτίζονται από το ζοηρό φως μιας σταθερής ακτινοβολίας, ενώ στις απόμερες γωνίες της οθόνης ξεθωιάζουν στη γραμμή, αντίθετες σκηνές· κάθε σκηνή και μια εικόνα που ο παρατηρητής ήταν ελεύθερος να κοιτάζει όποιες εκείνος ήθελε. Έβλεπε αυτές τις άλλες σκηνές μέσα από ατμούς και καταθλιπτική ομίχλη που ανέβαιναν και στροβιλίζονταν και διαλύονταν μπροστά σε ακτίνες από κόκκινο και εκτυφλωτικό φως. Έβλεπε καουμπόηδες στο μπαρ να πίνουν δυνατό ουίσκυ, τον αέρα γεμάτο από προστυχιές και βωμολοχίες, κι έβλεπε τον εαυτό του μαζί τους να πίνει και να βλαστημάει άγρια ή να κάθεται στο τραπέζι μαζί τους, κάτω από γκαζόλαμπες που κάπνιζαν, ενώ τα κέρματα κουδούνιζαν και το χαρτί έδινε κι έπαιρνε. Έβλεπε τον εαυτό του γυμνό ως τη μέση, με γυμνές γροθιές, να παλεύει με τους κόκκινους του Λίβερπουλ πάνω στο καμπούνι του Susquehanna· και έβλεπε το άθλιο κατάστρωμα του John Rogers, κείνο το γκρίζο πρωινό που έγινε απόπειρα ανταρσίας, και τον υποπλοίαρχο να αγωνίζεται θανάσιμα στη μεγάλη μπουκαπόρτα, το πιστόλι στο χέρι του γέρου να ξερνάει φωτιά και καπνό, το

πλήρωμα με πρόσωπα παραμορφωμένα από το πάθος να φωνάζουν και να βλαστημάνε και να πέφτουν απάνω του –και τότε, ξαναγύρισε στην κεντρική σκηνή, ήρεμος και καθαρός μέσα στο σταθερό φως, όπου η Ρουθ καθόταν και μιλούσε μαζί του, ανάμεσα σε βιβλία και σε ζωγραφική· και είδε το μεγάλο πιάνο όπου αργότερα η Ρουθ, θα έπαιζε για κείνον. Και άκουσε τον αντίλαλο από τις δικές του, διαλεγμένες, σωστές λέξεις: «Τότε λοιπόν, μήπως δεν είμαι ιδιαίτερα προικισμένος για να γράψω;»

- Μα δεν έχει σημασία, είπ' εκείνη γελώντας, πόσο ιδιαίτερα προικισμένος μπορεί να είναι ένας άνθρωπος για να γίνει σιδεράς, ωστόσο, δεν έχω ακούσει κανένα να γίνεται σιδεράς πριν πάει πρώτα σαν μαθητευόμενος.
 - Τι θα με συμβουλεύατε εσείς; τη ρώτησε. Και μην ξεχνάτε ότι αισθάνομαι μέσα μου αυτή την ικανότητα να γράψω –δεν μπορώ να το εξηγήσω· μονάχα ξέρω ότι υπάρχει μέσα μου.
 - Πρέπει να αποκτήσετε μια καλή μόρφωση, ήταν η απάντηση, αδιάφορα αν τελικά θα γίνετε ή όχι συγγραφέας. Αυτή η μόρφωση είναι ανεξάρτητη από την καριέρα που θ' ακολουθήσετε, και δεν πρέπει να είναι πρόχειρη και επιπόλαιη.
 - Ναι, άρχισ 'εκείνος, μα τον διέκοψε για να συμπληρώσει.
 - Φυσικά, θα μπορείτε να συνεχίζετε και το γράψιμο.
 - Θα πρέπει, είπε βλοσυρά, εκείνος.
 - Γιατί; τον κοίταζε απορημένη, γιατί δεν της πολυάρεσε η επιμονή του.
 - Επειδή, χωρίς να γράφω, δεν μπορώ να πάω στο γυμνάσιο. Πρέπει να ζω, και ν' αγοράζω βιβλία και ρούχα.
 - Το είχα ξεχάσει, είπε γελώντας εκείνη. Γιατί δε γεννηθήκατε εισοδηματίας;
 - Προτιμώ να έχω καλή υγεία και φαντασία, της απάντησε. Με το εισόδημα μπορώ να κάνω καλά, αλλά τα άλλα πράγματα, πρέπει να τ' αποδείξω για – παραλίγο να έλεγε, «για σένα», αλλά το διόρθωσε, «πρέπει να τ' αποδείξει κάποιος».
 - Μη λέτε, «αποδείξου», είναι χωριάτικο, φώναξε απότομα, αλλά γλυκά.
- Ο Μάρτιν κοκκίνησε και τραύλισε: Σωστά, το μόνο που θέλω είναι να με διορθώνετε πάντα.

- Θα... μου άρεσε, είπε διστακτικά. Έχετε πολλά μέσα σας, ώστε θα χαρώ να σας δω τέλειο.

Έγινε αμέσως πηλός στα χέρια της και λαχταρούσε με τόσο πάθος να πλαστεί από τα χέρια της, όσο λαχταρούσε κι εκείνη να τον πλάσει στο δικό της πρότυπο του ιδανικού άντρα. Και όταν του είπε ότι την ερχόμενη Δευτέρα άρχιζαν οι εισαγωγικές εξετάσεις των γυμνασίων και ήταν ευκαιρία για κείνον, αμέσως θέλησε να πάρει μέρος.

Ύστερα έπαιξε και τραγούδησε για χάρη του ενώ εκείνος την έτρωγε με τα μάτια και θαύμαζε το γεγονός ότι δεν υπήρχαν πολλοί ακροατές ν' ακούνε και να τη λαχταρούνε όπως εκείνος την άκουγε και τη λαχταρούσε.

[...] - Σε παρακαλώ, μη με περάσεις για φανφαρόνο, άρχισε ο Μάρτιν. Δεν είμαι καθόλου. Μόνο να, αισθάνομαι ότι είμαι, ένας φυσικός σπουδαστής, μπορώ να πω. Μπορώ να σπουδάσω μόνος μου. Έτσι αισθάνομαι άνετα, σαν τη πάπια στο νερό. Είδες και μόνη σου τι κατάφερα με τη γραμματική. Κι έχω μάθει πολλά άλλα πράγματα –δεν μπορείς να φανταστείς πόσα. Και μόλις τώρα άρχισα. Περίμενε ώσπου να πάρω την... Δίστασε λίγο για να βεβαιωθεί ότι θα είναι καλή η προφορά του πριν πει: κεκτημένη ταχύτητα. Τώρα αρχίζω να παίρνω μια πραγματική γεύση του πράγματος. Αρχίζω να μετρώ την κατάσταση...

- Σε παρακαλώ, μη λες «να μετρώ» τον διέκοψε.
- Να βάζω σε γραμμή τα πράγματα, διόρθωσε βιαστικά εκείνος.
- Αυτό δε λέει τίποτα στην ορθή αγγλική, είχε τις αντιρρήσεις της εκείνη.

Ο Μάρτιν δυσκολεύτηκε να ξαναρχίσει.

- Αυτό που θέλω να πω είναι ότι αρχίζω να κερδίζω έδαφος.

Από λύπη έκανε υπομονή η Ρουθ κι εκείνος συνέχισε:

- Παρομοιάζω τη γνώση με το chat room*. Όταν μπαίνω στη βιβλιοθήκη, έχω αυτή την εντύπωση. Ο ρόλος των δασκάλων είναι να διδάξουν στους σπουδαστές τα όσα υπάρχουν στο chat-room με ένα συστηματικό τρόπο. Οι δάσκαλοι είναι οι οδηγοί – αυτό είν' όλο. Δεν είναι κάτι που το έχουν μέσα στα κεφάλια τους. Δεν το κατασκευάζουν εκείνοι, δεν το δημιουργούν. Όλα βρίσκονται μέσα στο chat-room* και η δικιά τους δουλειά είναι να κατατοπίζουν τους ξένους,

που διαφορετικά θα χαθούν. Μα εγώ, τώρα, δε χάνομαι εύκολα. Έχω βρει το στίγμα. Συνήθως ξέρω που αρμενίζω –τί δεν πάει καλά τώρα;

- Μη λες, «που αρμενίζω».
- Έχεις δίκιο –που βρίσκομαι, πρέπει να πω. Α, ναι, στο chart-room. Λοιπόν, υπάρχει κόσμος...
- Άνθρωποι, τον διόρθωσε.
- Μερικοί άνθρωποι, χρειάζονται τους οδηγούς, ναι· νομίζω όμως, ότι εγώ μπορώ να κάνω χωρίς αυτούς. Ξόδεψα πολύ χρόνο μέσα στο chart-room και κοντεύω να μάθω την πορεία μου, ποιους χάρτες να συμβουλευτώ, ποιες ακτές θέλω να εξερευνήσω. Κι από τη στιγμή που θα χαράξω πορεία, θα εξερευνήσω πολλά και πιο γρήγορα, μόνος μου. Η ταχύτητα ενός στόλου, ξέρεις, είναι η ταχύτητα του πιο αργοκίνητου πλοίου, και η ταχύτητα των δασκάλων επηρεάζεται με τον ίδιο τρόπο. Δεν μπορούν να προχωρήσουν πιο γρήγορα από τους περισσότερους μαθητές κι εγώ μπορώ να προχωρήσω πιο γρήγορα μόνος μου, παρά μαζί με όλο το σχολείο.
- Ταξιδεύει γρηγορότερα, αυτός που ταξιδεύει μόνος, είπε για λογαριασμό του την παροιμία, η Ρουθ.

«Μα θα ταξίδευα και μαζί σου, το ίδιο γρήγορα» ήθελε να πει, βλέποντας μπροστά του έναν κόσμο χωρίς τέλος, με ηλιόλουστους τόπους και το αστροφώτιστο χάος κι εκείνος να περιφέρεται μαζί της, με το χέρι του περασμένο στη μέση της, και τα χρυσαφένια μαλλιά της ν' ανεμίζουν γύρω στο πρόσωπό του. Μα την ίδια στιγμή, είχε επίγνωση της θλιβερής ανεπάρκειας της ομιλίας. Θεέ!

Αν μπορούσε να διατυπώνει τις σκέψεις του όπως μπορούσε εκείνη για ό,τι έβλεπε,

* Chart-room, είναι το καμαράκι που βρίσκεται πάντα δίπλα στη γέφυρα και κοντά στο χώρο της πυξίδας, και βρίσκονται εκεί μέσα οι χάρτες του карабиού. Στη γλώσσα των карабиών έχει επικρατήσει η αγγλική ονομασία.

σκέψου τι έβλεπε εκείνος! Κι ένιωσε κάτι να τον τσιγκλάει μέσα του, σαν ένας τσουχτερός πόνος, από την προσπάθεια να ζωγραφίσει αυτά τα οράματα που άστραφταν σκόρπια μέσα στον καθρέφτη του μυαλού του. Α, αυτό ήταν! Έπιασε το

μυστικό. Ήταν αυτό που έκαναν οι μεγάλοι συγγραφείς και οι κορυφαίοι ποιητές. Για τούτο ήταν γίγαντες. Ήξεραν πώς να εκφράσουν αυτό που σκέφτονταν, που ένιωθαν, που έβλεπαν. Τα σκυλιά που κοιμούνται στον ήλιο, πολλές φορές ουρλιάζουν και γαυγίζουν, μα δεν είναι σε θέση να πουν τι είδαν και τα έκανε να ουρλιάζουν ή να γαυγίζουν. Συχνά είχε αναρωτηθεί τι ήταν αυτό. Κι αυτός τι ήταν, ένα σκυλί που κοιμάται στον ήλιο. Έβλεπε πράγματα ωραία και μεγάλα, μα το μόνο που μπορούσε να κάνει, ήταν να ουρλιάζει και να γαυγίζει στη Ρουθ. Ναι, αλλά θα σταματούσε να κοιμάται στον ήλιο. Θα σηκωνόταν απάνω, με μάτια ανοιχτά και θ' αγωνιζόταν, θα μοχθούσε, θα μάθαινε, ώσπου, με μάτια όχι τυφλά πια, και με γλώσσα ελεύθερη, θα μοιραζόταν μαζί της τον πλούτο της όρασής του. Άλλοι άνθρωποι, είχαν ανακαλύψει το μυστικό, πώς να εκφράζονται, πώς να κάνουν τις λέξεις υπάκουους υπηρέτες και να κάνουν συνδυασμούς λέξεων που σημαίνουν περισσότερο απ' όσα σημαίνουν στο σύνολό τους χωριστά η κάθε μια. Τον τάραξε βαθιά η περαστική λάμψη του μυστικού και ξανά καταλήφθηκε από το όραμα των ηλιόλουστων κόσμων και του αστροφώτιστου χάους... ώσπου πήρε είδηση ότι απόμεινε πολύ ώρα σιωπηλός, και είδε τη Ρουθ να τον κοιτάζει με μια έκφραση χαρούμενη κι ένα χαμόγελο στα μάτια της.

- Έβλεπα ένα σπουδαίο όραμα, είπε, και μόλις άκουσε τα ίδια του τα λόγια, η καρδιά του πήδηξε. Από πού ήρθαν αυτές οι λέξεις; Είχαν εκφράσει σωστά την παύση που είχε επιβάλλει το όραμά του στη συζήτηση. Ήταν θαύμα. Ποτέ του δεν είχε επιδιώξει να πλαισιώσει με λέξεις, αγέρωχες σκέψεις. Έτσι ήταν. Κι αυτό το εξηγούσε. Δεν είχε ποτέ προσπαθήσει. Μα ο Σούνμπερν είχε, και ο Τέννυσον, και ο Κίπλιγκ και οι άλλοι ποιητές. Το μυαλό του λαμπάδιασε όταν σκέφτηκε το «ψάρεμα των μαργαριταριών». Δεν είχε ποτέ τολμήσει τα μεγάλα, το πνεύμα της ομορφιάς, που ήταν μια φωτιά μέσα του. Αυτό το άρθρο θα ήταν κάτι διαφορετικό αν δινόταν σ' αυτό. Τρόμαζε από την απεραντοσύνη της ομορφιάς του που δίκαια του ανήκει και ξανά το μυαλό του λαμπάδιασε και τόλμησε και ρώτησε τον εαυτό του, γιατί δεν μπορούσε να τραγουδήσει αυτή την ομορφιά σε ωραίους στίχους, όπως έκαναν οι μεγάλοι ποιητές. Υπήρχε και όλη η μυστηριακή αίγλη και το πνευματικό θαύμα της αγάπης του για τη Ρουθ. Γιατί να μην την τραγουδήσει κι αυτή, όπως έκαναν οι ποιητές; Είχαν τραγουδήσει την αγάπη. Το ίδιο κι εκείνος. Μα το Θεό!...

Και στα τρομαγμένα του αυτιά, αντήχησε το επιφώνημά του. Παρασυρμένος, το είχε πει φωναχτά. Το αίμα ανέβηκε στο πρόσωπό του, κύματα, κύματα, νικώντας το μπρούντζινο χρώμα του, ώσπου το κοκκίνισμα της ντροπής έκανε την επίδειξή του από η γραμμή του κολάρου του ως τις ρίζες των μαλλιών του.